

การจัดการและความท้าทายของพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน:

ความสำคัญทางระบบนิเวศและปัญหาการทับซ้อนที่ดิน

จัดทำโดย ฝ่ายวิชาการ มูลนิธิสืบนาคะเสถียร

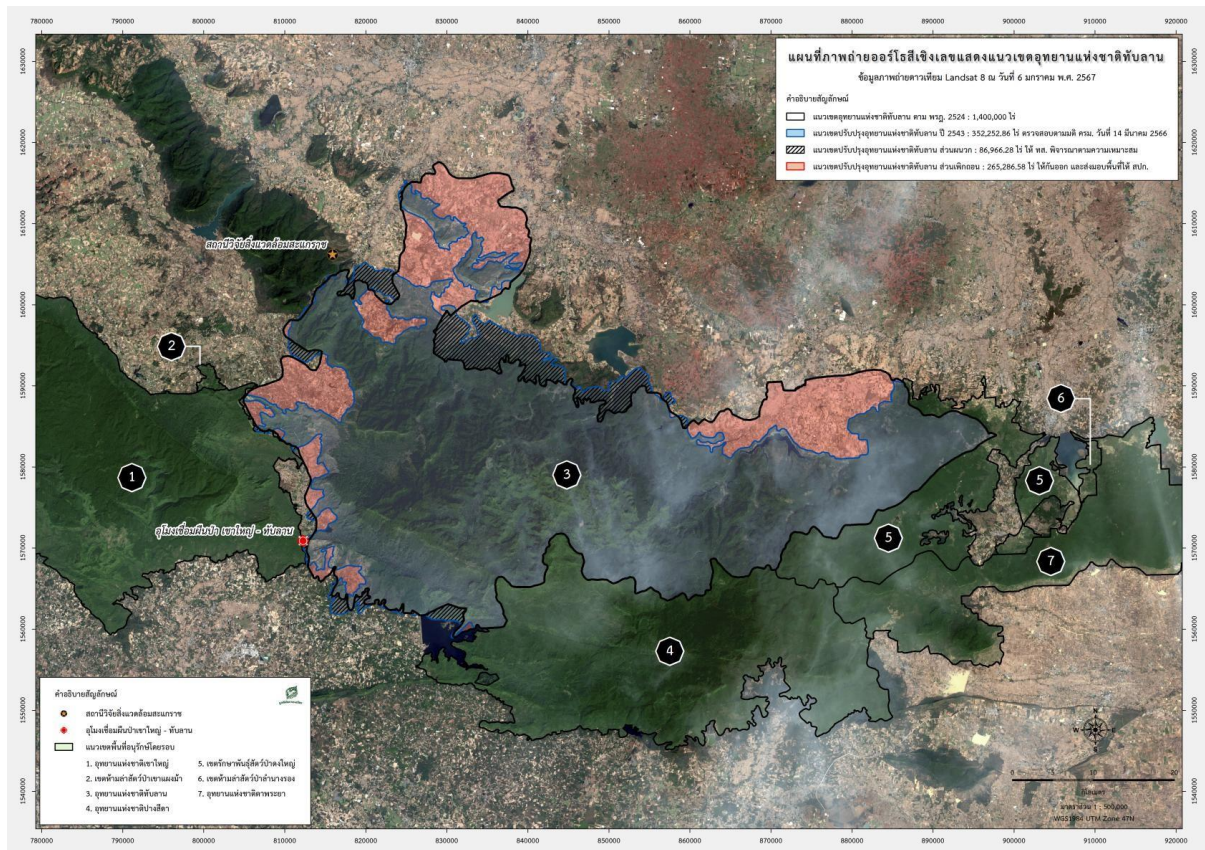
จากสถานการณ์การเปิดรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ชุมชนที่เกี่ยวข้อง และประชาชน ในการกำหนดพื้นที่ให้เป็นอุทยานแห่งชาติทับลาน จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครราชสีมา และ จังหวัดสระแก้ว ตามแผนการปรับปรุงแนวเขตอุทยานแห่งชาติทับลานจากการสำรวจแนวเขตเมื่อปี 2543 ตามมติคณะรัฐมนตรี 14 มีนาคม 2566 ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน – 12 กรกฎาคม 2567 และการรับฟังความคิดเห็นเพื่อกำหนดแนวเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน (เพิ่มเติม) โดยสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (สคทช.) เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม – 21 กันยายน 2568 ที่ผ่านมา สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

อุทยานแห่งชาติทับลาน เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางระบบนิเวศ ทั้งในระดับชาติและระดับโลก แต่บริบทของพื้นที่ยังมีความซับซ้อนและมักถูกเข้าใจคลาดเคลื่อน เนื่องจากพื้นที่บางส่วนถูกใช้ประโยชน์อย่างหลากหลายและมีการทับซ้อนของที่ดินหลายประเภท ทั้งที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐและราษฎรทั่วไป ซึ่งมูลนิธิสืบนาคะเสถียรมีเจตนารมณ์ในการคัดค้านการเหมารวมเพิกถอนพื้นที่ทั้งหมดกว่า 265,000 ไร่ เนื่องจากปัญหาการทับซ้อนพื้นที่ที่เกิดขึ้นควรได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสมตามกลุ่ม ไม่ใช่การเหมารวมพื้นที่ทั้งหมด ต้องมองในมิติของการจัดการที่ดิน การอนุรักษ์ระบบนิเวศ และผลกระทบต่อชุมชน เพื่อให้แนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติทับลานมีความเหมาะสม มีความเป็นธรรม และสอดคล้องกับการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งสอดคล้องกับพันธกรณีระดับชาติและนานาชาติ

อุทยานแห่งชาติทับลาน

อุทยานแห่งชาติทับลานครอบคลุมพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาและปราจีนบุรี ตั้งอยู่ในแนวทิวเขาพนมดงรัก ถือเป็นอุทยานแห่งชาติที่มีพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับ 2 ของประเทศ รองจากแก่งกระจาน และเป็นส่วนหนึ่งของผืนป่ามรดกโลกกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่วัดที่อนุสัญญาสากลประกาศเมื่อปี 2548 พื้นที่แห่งนี้มีภูเขาสลับซับซ้อน เป็นแหล่งต้นน้ำสำคัญของแม่น้ำบางปะกง และอุดมด้วยสังคมพืชหลากหลาย ทั้งป่าลาน ป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ ป่าดงดิบแล้ง และป่าดงดิบชื้น ซึ่งเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์ป่าหายาก เช่น เสือโคร่ง ช้างป่า กระทิง วัวแดง ฯลฯ

ด้วยทำเลที่ตั้งอยู่ใจกลางกลุ่มป่ามรดกโลก ซึ่งประกอบไปด้วย อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติตาพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ ดังนั้น อุทยานแห่งชาติทับลานเปรียบเสมือน “ไข่มุก” ที่ทำหน้าที่เป็นทางเชื่อมทางธรรมชาติระหว่างอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติตาพระยา อุทยานแห่งชาติปางสีดา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเคลื่อนย้าย กระจายพันธุ์ และการดำรงอยู่ของสัตว์ป่านานาชนิด ทำให้อุทยานแห่งนี้มีทั้งคุณค่าทางระบบนิเวศในระดับประเทศและความสำคัญต่อการอนุรักษ์ในระดับโลก



แผนที่แสดงแนวเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน

การเปลี่ยนแปลงพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน

ย้อนกลับไปได้ตั้งแต่ปี 2506 รัฐบาลมีมติให้รักษาพื้นที่ป่านครราชสีมา-ปักธงชัย-โชคชัย เป็นพื้นที่ป่าไม้ จึงได้กำหนดให้ป่าวังน้ำเขียว / ป่าครบุรี / ป่าเขาภูหลวง / ป่าแก่งใหญ่ ป่าแก่งดินสอ ป่าเขาสะโตน เป็นป่าไม้ถาวร และในช่วงปี 2509-2516 ป่าให้ป่าครบุรี / ป่าแก่งดินสอ ป่าแก่งใหญ่ และป่าเขาสะโตน / วังน้ำเขียว / ป่าเขาภูหลวงถูกประกาศให้เป็น “ป่าสงวนแห่งชาติ” ในปี 2518 และ 2521 มีการกำหนดเขตปฏิรูปที่ดินในท้องที่กิ่งอำเภอนาดี อำเภอกบินทร์บุรี และอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี และในท้องที่อำเภอเมือง

นครราชสีมา อำเภอบึงขัง และอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ทำให้มีพื้นที่ทับซ้อนเขตปฏิรูปที่ดินกับป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียวที่ถูกประกาศมาก่อนแล้ว

ในปี 2524 ประกาศพระราชกฤษฎีกากำหนดแนวเขต “อุทยานแห่งชาติทับลาน” ขึ้น แต่มีการ ทับซ้อนกับที่อยู่อาศัย ส.ป.ก. โครงการพัฒนาพื้นที่เพื่อความมั่นคงในพื้นที่ (โครงการ พมพ.) และป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งโครงการจัดที่ดินทำกินให้กับราษฎรผู้ยากไร้ในพื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรม (โครงการ คจก.) เกิดขึ้นในปี 2533-2535 ในปี 2540 รัฐบาลมีมติ ครม. 22 เมษายน 2540 เห็นชอบให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมป่าไม้ เร่งรัดจัดทำร่างพระราชกฤษฎีกาปรับปรุงแนวเขตอุทยานแห่งชาติทับลานตามที่ได้ดำเนินการกันพื้นที่ไว้แล้ว และนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีภายใน 3 เดือน นับแต่วันที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้กันพื้นที่ แต่การดำเนินการดังกล่าวยังไม่แล้วเสร็จ ต่อมา มีมติ ครม. ปี 2541 ยกเลิกการใช้แนวเขตปรับปรุง (ที่เริ่มสำรวจตั้งแต่ปี 2537) เน้นการพิสูจน์สิทธิครอบครองที่ดินแทน

แต่ในปี 2543 กรมป่าไม้สั่งตั้งคณะกรรมการสำรวจแนวเขตปรับปรุง และออก “เส้นแนวเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน ปี 2543” ที่สำรวจ GPS และฝังหลักเขตแล้ว แต่ยังไม่ประกาศเป็นกฎหมายและยังมีปัญหาความไม่ชัดเจนของข้อมูลถือครองที่ดิน

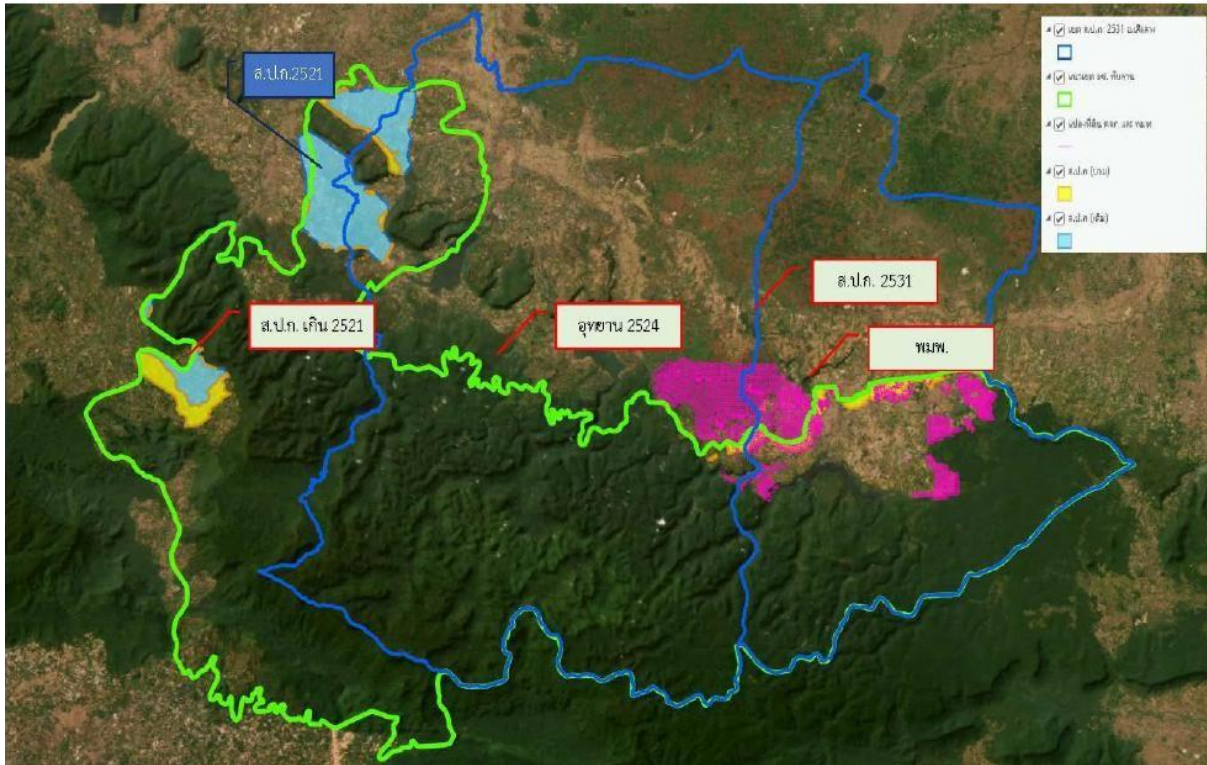
หลังปี 2554 มีผู้ร้องเรียนเรื่องพื้นที่ทับซ้อนทับลานแก่ผู้ตรวจการแผ่นดิน รัฐบาลจึงได้รับข้อเสนอแนะให้ทบทวนแนวเขตโดยใช้ข้อมูลปี 2543 และมีมติ ครม. 14 มี.ค. 2566 เห็นชอบใช้แนวปรับปรุงปี 2543 โดยมีการเพิกถอนพื้นที่อุทยานฯ ทับลานกว่า 265,000 ไร่ (รายละเอียดเพิ่มเติม <https://www.seub.or.th/blogging/work/2024-250/>) ส่งผลให้เกิดข้อกังวลเรื่องผลกระทบต่อระบบนิเวศและการฟื้นฟูประชากรสัตว์ป่า โดยเฉพาะเสือโคร่ง ซึ่งพื้นที่ที่ถูกเพิกถอนเป็นแนวเชื่อมต่อสำคัญระหว่างผืนป่าและเป็นเส้นทางอพยพสัตว์ป่า

การทับซ้อนของที่ดินและปัญหาที่เกิดขึ้น

กรณีพื้นที่ทับซ้อนอุทยานแห่งชาติทับลาน โดย วิทยานิพนธ์ปัญหาทางกฎหมายและนโยบายในการแก้ปัญหาการทับซ้อนกันของที่ดินของรัฐ ศึกษากรณีการทับซ้อนกันของที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน 2566 (รายละเอียดเพิ่มเติม https://drive.google.com/file/d/1Phk-jWGO78THAZIKe5HfDAJefFOEn_tl/view) แยกปัญหาการทับซ้อนกันของที่ดินที่อยู่ในกำกับดูแลของหน่วยงานของรัฐและประชาชนในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน ได้ดังนี้

1. ปัญหาการทับซ้อนกันของที่ดินของหน่วยงานของรัฐกับหน่วยงานของรัฐ

- 1.1 พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมกับอุทยานแห่งชาติทับลาน
- 1.2 พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่เพื่อความมั่นคงในพื้นที่ (พมพ.) และโครงการจัดที่ดินทำกินให้กับราษฎรผู้ยากไร้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเสื่อมโทรม (คจก)
2. ปัญหาการทับซ้อนกันของที่ดินของรัฐกับที่ดินของประชาชน



แผนที่แสดงพื้นที่ทับซ้อนในอุทยานแห่งชาติทับลาน

กรณีพื้นที่ทับซ้อนอุทยานแห่งชาติทับลาน โดย มุลนิธิสืบนาคะเสถียร (รายละเอียดเพิ่มเติม <https://www.seub.or.th/blogging/work/2024-234/>)

แยกปัญหาการทับซ้อนกันของที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน ได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เป็นราษฎรที่ได้รับผลกระทบจากการประกาศอุทยานแห่งชาติทับลานทับที่ดิน ควรได้รับการแก้ไขเป็นอันดับแรก โดยการหาแนวทางที่เหมาะสมในการดำเนินการ

กลุ่มที่ 2 ที่อยู่หลังการประกาศอุทยานแห่งชาติตั้งแต่ปี 2524 จนถึงปี 2557 ผ่อนปรนให้สามารถอยู่ในพื้นที่ได้ ตามมาตรา 64 พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562

กลุ่มที่ 3 ราษฎรที่ถือครองที่ดินโดยปกติทั่วไป ให้ดำเนินการตามมาตรา 64 พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 และกลุ่มทุน ที่ดินที่มีการซื้อขายเปลี่ยนมือ เปลี่ยนแปลงพื้นที่ผิวดินวัตถุประสงค์ และคนที่บุกรุกพื้นที่หลัง ปี 2557 ดำเนินการตามกฎหมายต่อผู้ครอบครองกลุ่มนี้

การแบ่งกลุ่มพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ		
กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3
พื้นที่ทับซ้อน กับ ส.ป.ก.	พื้นที่จัดที่ดินทำกิน ตาม คจก. และ พมพ.	พื้นที่ที่ไม่ใช่ กลุ่ม 1 และ กลุ่ม 2
เนื้อที่ประมาณ 60,000 ไร่	เนื้อที่ประมาณ 80,000 ไร่	เนื้อที่ประมาณ 125,000 ไร่
อ. และ ส.ป.ก. ร่วมกับตรวจสอบ และจัดการพื้นที่ ให้เป็นไปตามกฎหมาย และเงื่อนไขที่กำหนด	ดำเนินการตาม ม.64 พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562	1. กลุ่มทุนที่เข้ามาครอบครอง ดำเนินการตามกฎหมาย ต่อผู้ครอบครองกลุ่มนี้ก่อน 2. ราษฎรที่ถือครองที่ดินโดยปกติทั่วไป เห็นควรดำเนินการตาม ม.64 พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562

กรณีพื้นที่ทับซ้อนอุทยานแห่งชาติทับลาน โดย กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

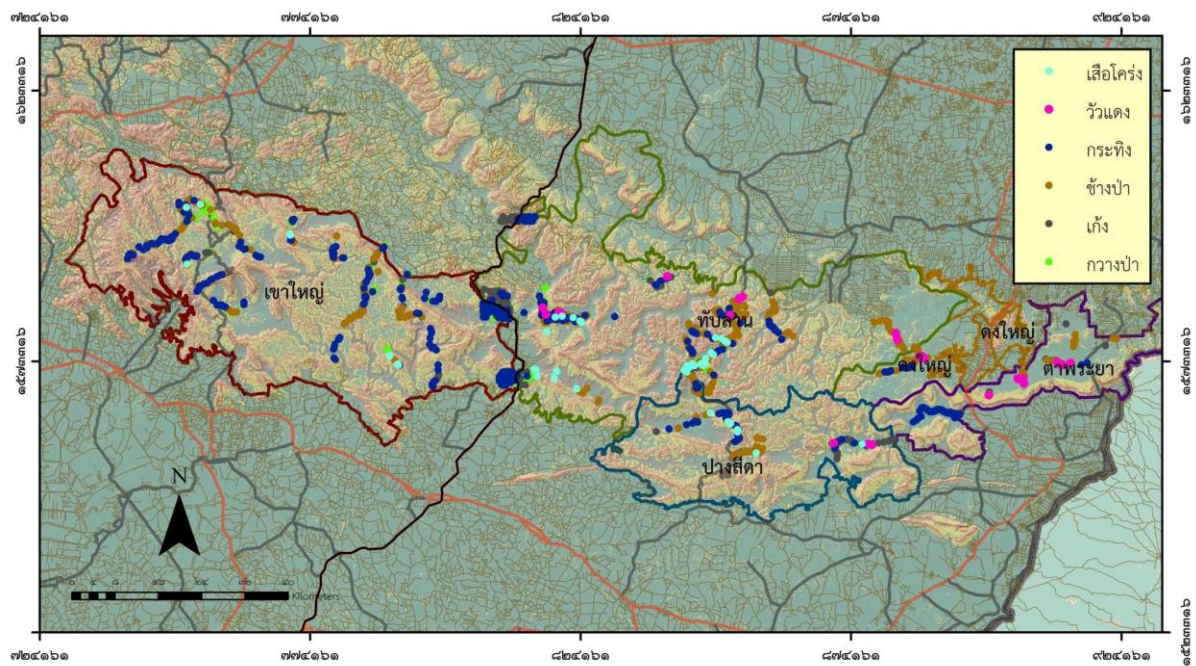
แยกปัญหาการทับซ้อนกันของที่ดินที่อยู่ในกำกับดูแลของหน่วยงานของรัฐและประชาชนในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน ได้ดังนี้

- กลุ่มที่ 1 พื้นที่ ส.ป.ก. เนื้อที่ 53,416.47 ไร่
- กลุ่มที่ 2 พื้นที่ ส.ป.ก. ดำเนินการนอกพื้นที่กรมป่าไม้ส่งมอบ เนื้อที่ 8,328 ไร่
- กลุ่มที่ 3 โครงการเพื่อความมั่นคง (พมพ. และ คจก.) เนื้อที่ 87,500 ไร่
- กลุ่มที่ 4 พื้นที่ราษฎรที่อยู่นอกเขต ส.ป.ก. และโครงการเพื่อความมั่นคง เนื้อที่ 109,420.99 ไร่ (รวมพื้นที่ส่วนราชการ)
- กลุ่มที่ 5 ที่ราชพัสดุ สนามฝึกซ้อมรบ เนื้อที่ 6,621.12 ไร่
- พื้นที่จับกุมดำเนินคดี จำนวน 552 คดี เนื้อที่ 12,527.33 ไร่ (กระจายอยู่ในกลุ่ม 2, 3 และ 4)
- พื้นที่ผนวก เนื้อที่ 86,966.29 ไร่



การกระจายของสัตว์ป่าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน

การศึกษาถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินต่อสังคมพืชตามธรรมชาติ และถิ่นที่อาศัยของสัตว์ป่าพบว่ายังไม่มีผู้ศึกษาในเชิงลึกมาก่อนในประเทศไทย โครงการผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสังคมพืชและถิ่นที่อาศัยของสัตว์ป่าในตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา จึงมีเป้าหมายเพื่อศึกษาถึงผลกระทบจากการพัฒนาพื้นที่เพื่อการเกษตรกรรมและการท่องเที่ยวภายในตำบลไทยสามัคคีที่มีต่อสภาพสังคมพืชตามธรรมชาติและต่อสภาพถิ่นที่อาศัยของสัตว์ป่าเลี้ยงลูกด้วยนมขนาดใหญ่ในผืนป่าดงพญาเย็น – เขาใหญ่ ได้แก่ เก้ง กวางป่า กระทิง วัวแดง ช้างป่าและเสือโคร่ง และทำการเปรียบเทียบแนวทางเลือกในการจัดการพื้นที่ (management scenarios) ที่แตกต่างกันเพื่อชี้ให้เห็นถึงแนวทางการจัดการที่เหมาะสมต่อการรักษาคุณภาพและความเชื่อมโยงของถิ่นที่อาศัยของสัตว์ป่าขนาดใหญ่ทั้ง 6 ชนิด ภายในกลุ่มป่าดงพญาเย็น – เขาใหญ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (นันทชัย, 2558)



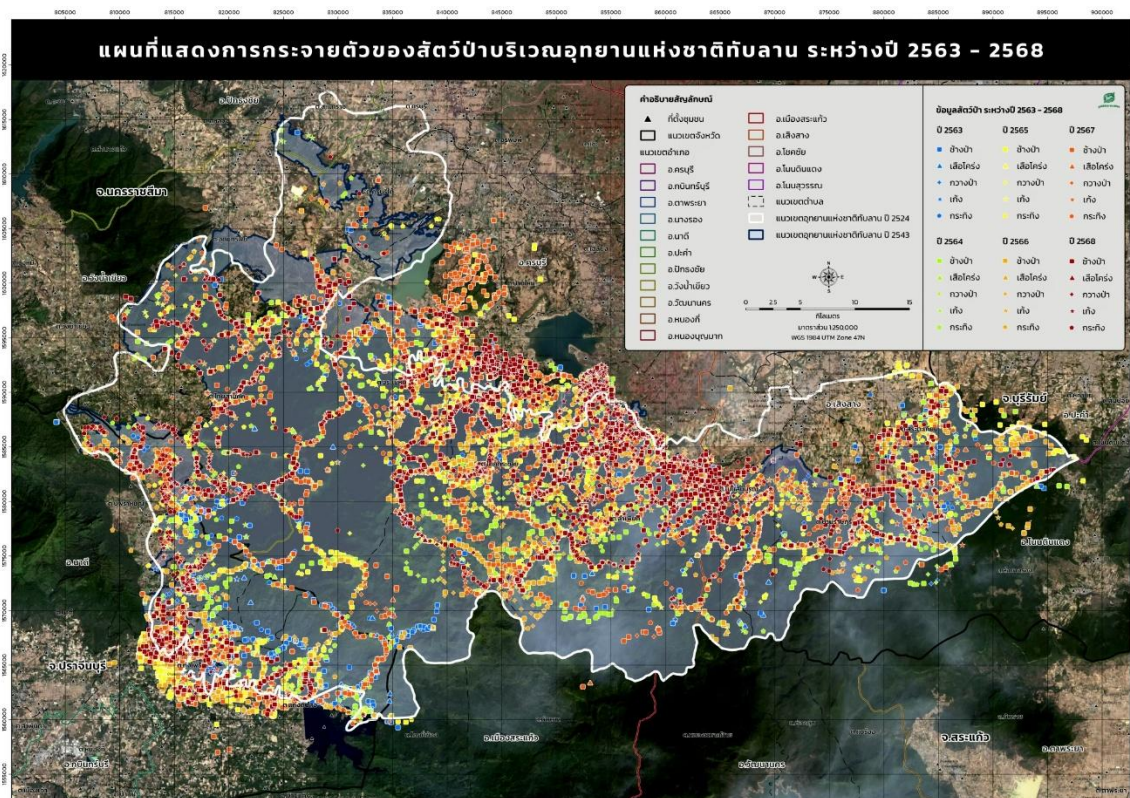
ผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่นั้นเป็นที่อาศัยของสัตว์ป่าขนาดใหญ่หลากหลายชนิด เช่น กระทิง เก้ง กวางป่า และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ช้างป่า วัวแดง และเสือโคร่ง ซึ่งมีสถานภาพเป็นสัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์ของโลก ในอดีตมีการพบร่องรอยของสัตว์เหล่านี้ทุกชนิด แต่ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา เสือโคร่งไม่ปรากฏร่องรอยในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่อีกต่อไป

เพื่อฟื้นฟูความเชื่อมโยงของประชากรสัตว์ป่า ปัจจุบันได้มีการสร้างทางเชื่อมสัตว์ป่า (Wildlife Corridor) ระหว่างอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่กับอุทยานแห่งชาติทับลาน บนทางหลวงหมายเลข 304 ประกอบด้วยอุโมงค์ที่ร่วังลอดด้านล่างและดินถมด้านบนพร้อมต้นไม้ให้สัตว์ข้าม (Overpass) และสะพานยกระดับที่ร่วังบนสะพานและสัตว์ลอดใต้สะพานได้อย่างปลอดภัย (Underpass) ซึ่งช่วยให้สัตว์ป่าสามารถเคลื่อนย้ายระหว่างผืนป่าและรักษาระบบนิเวศได้อย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ พื้นที่ราบต่อเนื่องขนาดใหญ่ที่เหมาะสมแก่การอยู่อาศัยของสัตว์ป่าขนาดใหญ่มีเพียงประมาณ 21% ของผืนป่า ซึ่งในอดีตสัตว์ป่าเคยอาศัยในพื้นที่ราบด้านนอกที่เหมาะสมกว่า แต่ปัจจุบันพื้นที่ราบหลายส่วนถูกเปลี่ยนเป็นเกษตรกรรม ทำให้สัตว์ป่าถูกผลักเข้าไปอยู่ด้านในที่มีพื้นที่ราบจำกัด อย่างไรก็ตาม ป่าเสื่อมโทรมที่เหลือยังมีความสำคัญ เพราะหญ้าและพุ่มไม้ในบริเวณนี้เป็นแหล่งอาหารชั้นดีสำหรับสัตว์กินพืชขนาดใหญ่ ทุกตารางเมตรของพื้นที่ราบจึงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตและความหลากหลายทางนิเวศของสัตว์ป่า (รายละเอียดเพิ่มเติม <https://www.seub.or.th/blogging/work/2024-72/>)

จากข้อมูลการลาดตระเวนเชิงคุณภาพของกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช บริเวณอุทยานแห่งชาติทับลาน ระหว่างปี 2563-2568 ในบทความนี้ขอหยิบยกสัตว์ป่าที่มีผลกระทบโดยตรงกับชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ดังนี้

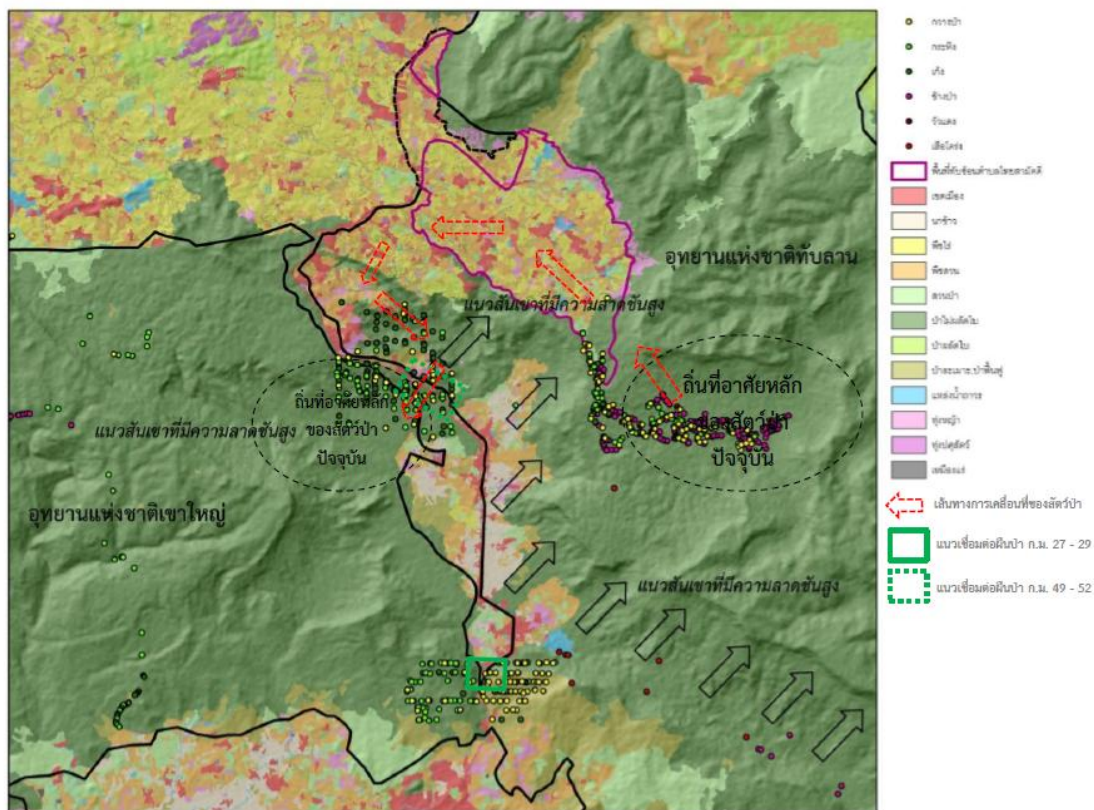
1. เสือโคร่ง เป็นสัตว์ป่าที่มีความทนทานต่อสภาพแวดล้อมได้หลากหลาย ทำให้อาศัยได้ในเกือบทุกสภาพสังคมพืช ยกเว้นบริเวณผืนป่าดงดิบที่ดูเหมือนเกาะสองเกาะในตำบลครบุรีได้ ตำบลสะแกราช จังหวัดนครราชสีมา
2. ช้างป่า เป็นสัตว์ป่ามักอาศัยอยู่รวมกันเป็นฝูง มีพื้นที่หากินที่กว้างขวาง และหากินได้ในพื้นที่ป่าทุกประเภท จากข้อมูลการกระจายตัวของช้างป่าพบว่า มีแนวโน้มที่จะออกมาหากินในพื้นที่ที่ใกล้กับพื้นที่เกษตรกรรมและแหล่งชุมชนมากยิ่งขึ้น ในบริเวณพื้นที่อำเภอครบุรี อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี รวมถึงบริเวณทางหลวงหมายเลข 304
3. กระต๊อบ โดยทั่วไปมักอาศัยอยู่ในป่าที่ลึก และมักพบได้ไม่ไกลจากแหล่งน้ำ ปกติกระต๊อบอาศัยรวมกันเป็นฝูงประมาณ 6 – 20 ตัว จากข้อมูลการกระจายตัวของกระต๊อบพบว่า มีแนวโน้มที่จะออกมาหากินในพื้นที่ที่ใกล้กับพื้นที่เกษตรกรรมและแหล่งชุมชนมากยิ่งขึ้น ในบริเวณพื้นที่อำเภอครบุรี อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี รวมถึงบริเวณทางหลวงหมายเลข 304



พื้นที่บางส่วนเป็นเส้นทางการอพยพของสัตว์ป่า

พื้นที่ตำบลไทยสามัคคี อำเภอน้ำเหว จังหวัดนครราชสีมา เป็นพื้นที่ที่มีปัจจัยทางกายภาพเอื้อต่อการเป็นถิ่นอาศัยของสัตว์ป่าขนาดใหญ่หลายชนิด แต่การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม การสร้างรีสอร์ท สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว การตั้งถิ่นฐานชุมชน และเส้นทางคมนาคม ทำให้สัตว์ป่ามีร่องรอยการใช้พื้นที่น้อยลงอย่างชัดเจน ในทางตรงกันข้าม พื้นที่ป่าธรรมชาติใกล้เคียง เช่น บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติห้วยสท.11 (ไทยสามัคคี) ซึ่งเป็นป่าดิบแล้งและป่าพื้นที่ที่ปราศจากการรบกวน กลับพบร่องรอยสัตว์ป่าชัดเจนกว่าอย่างมีนัยสำคัญ

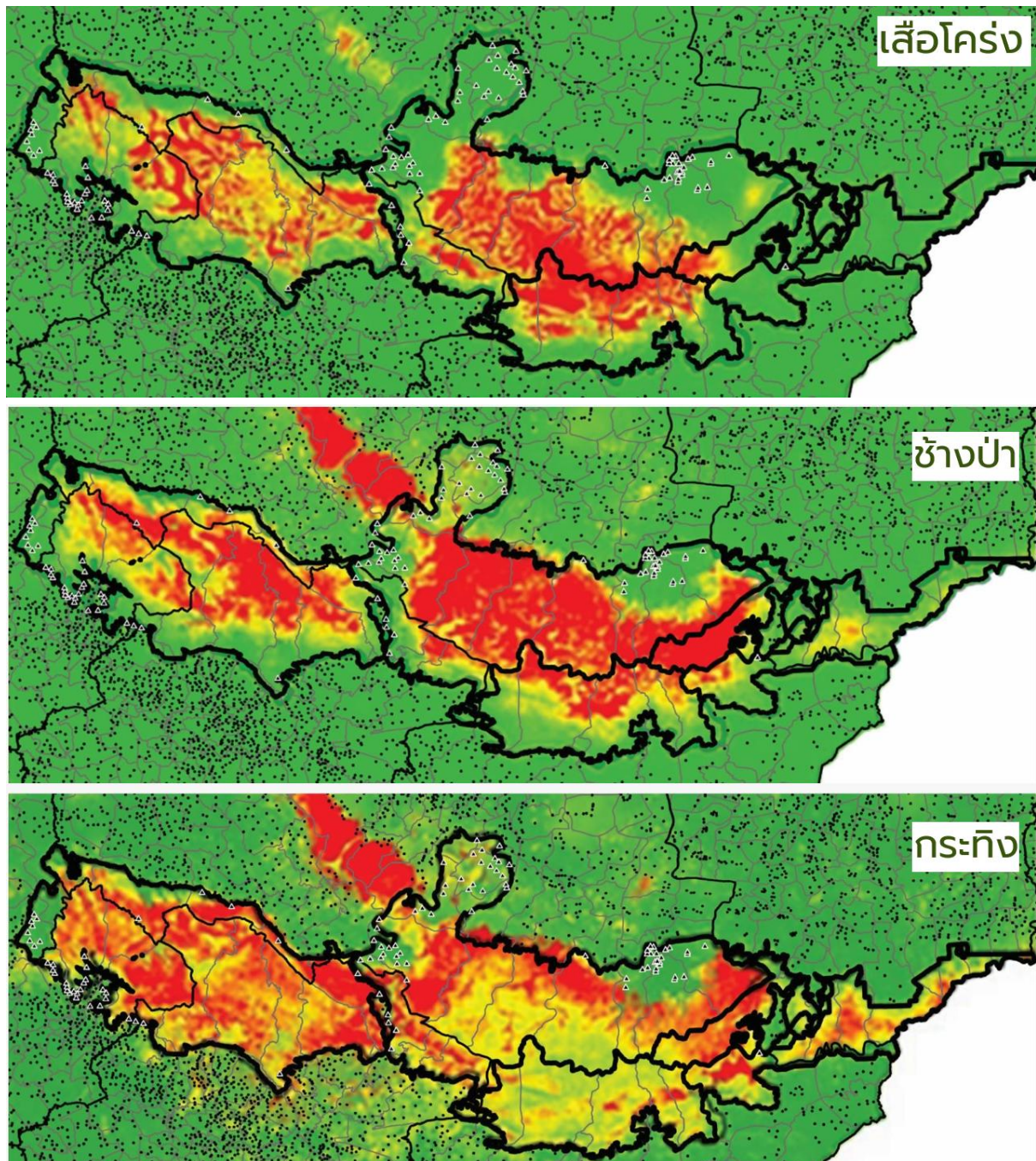
ตำบลไทยสามัคคียังมีความสำคัญเชิงระบบนิเวศในฐานะพื้นที่ที่เชื่อมต่อระหว่างอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่กับอุทยานแห่งชาติห้วยสท.11 ทำให้เป็นเส้นทางผ่านสำคัญของสัตว์ป่า หากพื้นที่นี้ถูกพัฒนาเพิ่มขึ้น การสูญเสียถิ่นอาศัยและอุปสรรคต่อการเคลื่อนย้ายของสัตว์ป่าจะยิ่งรุนแรง ส่งผลกระทบต่อความสมบูรณ์ของผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ทั้งระบบ



แผนที่แสดงการเคลื่อนย้ายของสัตว์ป่าระหว่างอุทยานแห่งชาติห้วยสท.11 และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

และการจำลองและคาดการณ์ความน่าจะเป็นของถิ่นที่อาศัยที่เหมาะสมต่อสัตว์ป่าในพื้นที่กลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ โดยคงสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินตามปัจจุบัน ให้พื้นที่ที่ทับซ้อนยังคงถูกใช้เพื่อเกษตรกรรมและการ

ท่องเที่ยว และประเมินความเหมาะสมของถิ่นที่อยู่อาศัยสัตว์ป่า หากเทียบกับข้อมูลการลาดตระเวนเชิงคุณภาพระหว่างปี 2563-2568 พบว่าการคาดการณ์ความน่าจะเป็นของถิ่นที่อาศัยที่เหมาะสมต่อสัตว์ป่าในพื้นที่กลุ่มป่าดงพญาเย็น – เขาใหญ่ ในปี 2558 มีความสอดคล้องกัน นอกจากนี้การกระจายตัวของสัตว์ป่าบางชนิดพบว่ามีความโน้มที่จะออกมาหากินในพื้นที่ที่ใกล้กับพื้นที่เกษตรกรรมและแหล่งชุมชนมากยิ่งขึ้นอีกด้วย



แผนที่แสดงการจำลองและคาดการณ์ความน่าจะเป็นของถิ่นที่อาศัยที่เหมาะสมต่อสัตว์ป่าในพื้นที่
กลุ่มป่าดงพญาเย็น – เขาใหญ่

ข้อห่วงกังวลเกี่ยวกับการเพิกถอนพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน

มูลนิธิสืบนาคะเสถียร มีข้อห่วงกังวลต่อที่ประชุม สำหรับการใช้เส้นปรับปรุงแนวเขตอุทยานแห่งชาติทับลานตามมติ ครม. ในเรื่องการเส้นปรับปรุงแนวเขตปี 2543 ยังไม่ได้มีการประกาศในพระราชกฤษฎีกา อีกทั้งคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติในปี 2556 ขอยกเลิกการดำเนินการจัดทำเส้นปรับปรุงแนวเขตในอดีต โดยให้เหตุผลถึงความไม่สมบูรณ์ในการจัดทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องข้อมูลการถือครองที่ดินและให้ยึดเส้นแนวเขตอุทยานแห่งชาติทับลานตามแผนที่แนบท้ายพระราชกฤษฎีกา ปี 2524 (เอกสารสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน เรื่อง การปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดิน) ลดคุณค่าความเป็นมรดกโลกทางธรรมชาติ เพราะผืนป่าแห่งนี้เป็นพื้นที่ความหวังในการฟื้นฟูประชากรเสือโคร่งรองจากผืนป่าตะวันตก พื้นที่เพิกถอนบริเวณแนวเชื่อมต่อผืนป่า 304 เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย หากิน และเส้นทางอพยพเคลื่อนย้ายของสัตว์ป่า การเพิกถอนพื้นที่จะก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนและสัตว์ป่าเพิ่มมากขึ้น (รายละเอียดเพิ่มเติม

<https://www.seub.or.th/blogging/work/2024-244/>)

แนวทางและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาพื้นที่ซ้อน โดย มูลนิธิสืบนาคะเสถียร

1. กระบวนการรับฟังความเห็น (เพิ่มเติม) โดย สคทช. เป็นผู้ดำเนินการ จะต้องไม่ใช้การยกเลิกกระบวนการการเปิดรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ชุมชนที่เกี่ยวข้อง และประชาชน ในการกำหนดพื้นที่ให้เป็นอุทยานแห่งชาติทับลาน จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดสระแก้ว ตามแผนการปรับปรุงแนวเขตอุทยานแห่งชาติทับลานจากการสำรวจแนวเขตเมื่อปี 2543 ตามมติคณะรัฐมนตรี 14 มีนาคม 2566 ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน – 12 กรกฎาคม 2567
2. ยกเลิกมติ คร.ม. 14 มีนาคม 2566 โดยเฉพาะเส้นแนวเขตสำรวจเมื่อปี 2543 และสร้างกระบวนการนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ดินตามบริบทของปัญหาการซ้อนทับที่มีความต่างกันในแต่ละจุด ดำเนินการจัดกลุ่มปัญหาประชาชนในพื้นที่ทับซ้อนให้ชัดเจน และเลือกใช้วิธีการแก้ไขปัญหาในแต่ละกลุ่มให้ถูกต้องเหมาะสม ตรวจสอบพื้นที่ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์และดำเนินการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อไม่ให้เป็นการเอื้อประโยชน์ต่อนายทุนที่บุกรุกหรือซื้อขายที่ดินรัฐ โดยไม่เหมารวมใช้วิธีการเดียวกันในการแก้ไข
3. ให้ความสำคัญกับข้อตกลงใน MOU มรดกโลกทางธรรมชาติ ตามแนวทางอนุวัติตามอนุสัญญา และมิได้รับการอนุมัติเห็นชอบจากคณะกรรมการมรดกโลก อาจทำให้แหล่งมรดกโลกเผชิญกับภัยคุกคามร้ายแรง ซึ่งอาจส่งผลกระทบในทางลบต่อคุณลักษณะสำคัญของแหล่ง ทั้งนี้เป็นไปตามย่อหน้าที่ 180 (b)

ของแนวทางอนุวัตตามอนุสัญญา และการจัดตั้งเขตกันชนใด ๆ จะต้องได้รับการเห็นชอบจาก คณะกรรมการมรดกโลก ตามย่อหน้าที่ 107 ของแนวทางอนุวัตตามอนุสัญญา

4. ควรศึกษาข้อมูลและผลกระทบทางนิเวศวิทยา เนื่องจากพื้นที่ที่ได้รับการประกาศเป็นมรดกโลกทาง ธรรมชาติ เกณฑ์การเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า พันธุ์พืชสำคัญ หายาก หรือตกอยู่ในภาวะอันตราย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงแนวเขตภายในประเทศที่อาจส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อขอบเขตของแหล่ง มรดกหรือคุณค่าโดดเด่นอันเป็นสากล (OUV)
5. การจัดเวทีรับฟังความเห็นเพิ่มเติม ควรให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่ เช่น การพัฒนา คุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม

แนวทางและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาพื้นที่ซ้อน (เพิ่มเติม)

พื้นที่ปัญหา	แนวทางการแก้ไขปัญหา
1. พื้นที่ทับซ้อนระหว่างเขตปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. 2521 ในท้องที่อำเภอเมืองนครราชสีมา อำเภอปักธงชัย และอำเภอโชคชัย กับเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน พ.ศ. 2524 เนื้อที่ ประมาณ 58,582 ไร่	แนวทางการปรับปรุงแนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ มาตรฐาน 1:4000 (One Map)
2. พื้นที่ทับซ้อนระหว่างเขตปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. 2531 ในท้องที่อำเภอเสิงสาง กับเขต อุทยานแห่งชาติทับลาน พ.ศ. 2524 เนื้อที่ประมาณ 10,890 ไร่	- แนวเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน พ.ศ. 2524 - มาตรา 64 แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562
3. พื้นที่ทับซ้อนระหว่างโครงการพัฒนาพื้นที่เพื่อความมั่นคงในพื้นที่ (โครงการ พมพ.) และโครงการจัดที่ดินทำกินให้กับประชาชนผู้ยากไร้ในพื้นที่ป่าสงวนเสื่อม ไทรม (โครงการ คจก.)	
4. พื้นที่ทับซ้อนระหว่างที่ดินทำกินของราษฎรที่อยู่อาศัยแต่เดิมกับเขตอุทยาน แห่งชาติทับลาน	
5. พื้นที่ ส.ป.ก. ออกเอกสารปฏิรูปที่ดินนอกเขตปฏิรูปที่ดินทับซ้อนเขตอุทยาน แห่งชาติทับลานเนื้อที่ประมาณ 8,830 ไร่	

ที่มา : รายงานการประชุมคณะอนุกรรมการนโยบาย แนวทาง และมาตรการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน ครั้งที่ 1/2567 วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2566

อ้างอิงและรวบรวมเนื้อหาจาก

- ปัญหาทางกฎหมายและนโยบายในการแก้ไขปัญหาการทับซ้อนกันของที่ดินของรัฐ: ศึกษากรณีการทับซ้อนกันของที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน https://drive.google.com/file/d/1Phk-jWGO78THAZIKe5HfDAJefFOEn_tl/view
- เอกสารสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน เรื่อง การปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดิน <https://drive.google.com/file/d/1YhjEQXwGc8eXi13sIPerBoqh2p4vRKYv/view>
- ลำดับเหตุการณ์ปัญหาการทับซ้อนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน <https://www.seub.or.th/blogging/work/2024-250/>
- สรุปเสวนา “จากทับลานถึงเขาใหญ่” ผืนป่าที่ถูกเฉือน ? <https://www.seub.or.th/blogging/work/2024-72/>
- สรุปประเด็น “เบื้องหลังเพิกถอน 2.6 แสนไร่ อุทยานแห่งชาติทับลาน” <https://www.seub.or.th/blogging/work/2024-36/>
- ขอให้พิจารณาตรวจสอบและทบทวนขั้นตอนการเพิกถอนพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน <https://www.seub.or.th/blogging/bulletin/2024-236/>
- ยื่นหนังสือต่อ ปธ.คณะกรรมการการที่ดิน ทบทวนขั้นตอนเพิกถอนพื้นที่ทับลาน <https://www.seub.or.th/blogging/work/2024-234/>
- แลกเปลี่ยน ฉบับที่ 1 เครือข่ายพันธมิตรด้านสิ่งแวดล้อม ไม่เห็นด้วยกับกระบวนการเพิกถอนพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน <https://www.seub.or.th/blogging/bulletin/2024-242/>
- 7 ข้อห่วงกังวลในการใช้เส้นปรับปรุงแนวเขต อช.ทับลาน ตามมติ ครม. 14 มี.ค. 66 <https://www.seub.or.th/blogging/work/2024-244/>
- รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัย ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสังคมพืชและถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าในตำบลไทยสามัคคี อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดนครราชสีมา, นันทชัย พงศ์พัฒนานุรักษ์ และคณะ, 2558